

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

3 Quæ sit causa iusta, iustusque titulus bellandi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

disp. 3. quest. 16. part. 2. in princ. Coninch. disp. 31. dub. 1. in fine. Bonacina disp. 2. de restit. qu. ult. part. ult. §. 2. & alij. Addunt verò aliqui quartam conditionem, vt ex debito fine fiat, ex cap. quid culpatur 23. quest. 1. qui si de fine extrinseco operantis loquuntur, necessaria specialiter non est; cum ex tali fine non reddatur bellum iniustum. Neque iudex qui animo vindictæ punit iuxta iuris regulas delinquentem, iniustitiam committeret, esto contra charitatem faciat, & peccet, ille ergo finis ad honestatem actionis operantis, non ad iustitiam belli expostulatur. Coninch. supra. Valentia disp. 3. quest. 16. part. 2. circa finem vers. decimo certum est. Si autem de fine intrinseco ipsius belli loquuntur, ad secundam conditionem reducitur, quia idem est finis, ac causa, titulusque bellandi. De his ergo conditionibus in sequentibus est agendum.

PUNCTUM II.

Quæ autoritas ad bellum requisita sit.

- 1 Quilibet habet auctoritatem bellum pure defensuum inducendi.
- 2 Bellum aggressuum solus Princeps, vel respublica superiorem non recognoscens inducere potest.
- 3 Aliqua ex superiori doctrina notabilia inferuntur.
- 4 Consuetudine introduci potest, vt respublica inconsulto suo Principe bellum moueat. Et qua ratione hoc verum sit.
- 5 Quid dicendum in casu quo superior vindicare noluerit iniuriam respublice sibi subdita.
- 6 Pontifex habet ius indicendi bellum, quando bonum Ecclesie id postulat.

1 Si de bello pure defensiuo loquamur, constat apud omnes in quolibet residere auctoritatem illud indicendi. Quia cuiuslibet à natura concessum est ius se defendendi, & iniurias propulsandi. Sic DD. statim referendi. Quapropter de bello aggressiuo est difficultas, penes quem hæc potestas resideat?

2 Regula est ab omnibus recepta residere solum in Principe, vel republica in causis ciuilibus, & criminibus superiorem non recognoscens, sic D. Thomas 2. 2. quest. 40. art. 1. & ibi Caietanus, Aragonius, Bannes, & alij. Valentia disput. 3. qu. 16. part. 2. vers. itaque secundo. Suarez disp. 13. de charitate sect. 2. art. num. 1. Rgidius de Coninch. disp. 32. dub. 3. num. 53. Couarruias reg. peccatum. part. 2. §. 9. num. 1. Bonacina disp. 2. de restit. quest. ult. part. ult. paragrapho 2. numer. 4. Molina tractat. 2. disputat. 100. & alij apud ipsos, & deciditur ab Augusto cap. quid culpatur, 23. q. 1.

Ratio est, quia in qualibet republica resedit potestas puniendi delicta suorum ciuium, vt hac ratione in pace conferuntur, & malefactores continentur, ergo in illa residere debet potestas vindicandi iniurias, puniendique malefactores alterius respublice non habentis superiorem, & illos coercendi. Nam hæc potestas penes aliquem residere debet, cum necessaria omnino sit, vt in pace conferatur. At residere non potest talis potestas in republica iniuriante, quia ipsa sui ipsius vindex esse non potest. Restat ergo vt in republica iniuriata resideat, cui ratione iniuria acceptæ subditur respublica iniuriata.

3 Ex qua ratione manifestè constat, si aliqua ciuitas Principi, vel republica suprema subiecta, iniuriam intulerit alteri supremo Principi, vel republice, non posse hunc aduersus ciuitatem illam mouere bellum, quin prius apud eius superiorem ius expostulet. Quia penes illum residet potestas vindicandi iniuriam, quæ à subditis committuntur. Quod si respublica, vel superior ille Princeps vindicare noluerit, poterit tunc respublica dàmnum passa non solum aduersus ciuitatem iniuriantem, sed aduersus rempublicam, & superiorem nolentem sibi ius dicere, bellum mouere, vt bene tradit Augustinus relatus in c. Dominus 23. quest. 1. Mol. tract. 2. de iustitia, disput. 100. vers. illud tamen. Coninch. dub. 3. numer. 58. Secundo, constat rempublicam, vel Principem subditum iniuriatum ab alio Principe, vel republica suprema non posse propria auctoritate bellum mouere aduersus illum, sed necessarîo requirere debet sibi superiorem, qui partes ipsius assumat, & satisfactionem exigat, sic omnes Doctores in principio relati. Ratio est manifesta, quia ideo respublica perfecta, quæ est illa, in qua omnes caute terminantur, potestatem habet vindicandi proprias iniurias, quia non habet superiorem, qui illam defendat, & cuius auctoritate id faciat. Ergo respublica imperfecta, quæ superiorem habet obligatum illam defendere, non poterit propria auctoritate bellum mouere. Vt patet enim ius sui superioris, & rempublicam perturbaret.

4 Duplicem limitationem huic secunde illationi adhibent Doctores: prima vt intelligatur, nisi aliter consuetudine præscriptum sit. Pote enim consuetudine præscribi, vt vna ciuitas inconsulto suo Principe bellum moueat aduersus sui offensores, probatur ex eo, quia ratione consuetudinis censetur ex voluntate sui Principis mouere: sic Caietanus 2. 2. quest. 40. art. 1. Lorca ibi. disput. 30. num. 12. Coninchus disput. 31. dub. 3. fine. num. 64. Victor. in relect. de iure belli. 219. Molina tract. 2. disput. 100. vers.

victoria in relect. Et placet mihi duplici sub limitatione appostri prima, vt consuetudo legitime introducta sit. Nam si eius introductioni Princeps repugnauit, potius seditio, & rebellio, quam consuetudo legitima dicenda est: ac proinde nullum ius tribuere potest, sic Caietanus, & Mol. supra. Secunda, vt intelligatur de auctoritate mouendi bellum aduersus non subditos ipsi Regi. Nam si tam pugnantem, quam oppugnatu eidem superiori ipsi subiecti sunt, contra rationem naturalem videtur esse consuetudo proprias iniurias vindicandi, cum auctoritate superioris vindicari possent. Neque Princeps est censendus vnquam concessisse, sed potius omnino repugnasse, cum tale bellum, cum sit bellum ciuile, & inter partes eiusdem respublice perfecta, in eius perniciem, & perturbationem totius regni cedit: sic Suarez disp. 18. de charitate. sect. 2. num. 2.

5 Secundam limitationem, quam ex Victor. supra. aliqui addunt, est, vt procedat extra casum necessitatis. Nam si superior vindicare noluerit iniuriam factam respublice sibi subdita, poterit tunc illa respublica aduersus offensores bellum mouere, ne iniuria facta maneat. Carcetim hæc limitatio absolute probanda non est, præcipue inter subditos eiusdem Principis ob grauissima mala quæ inde oriri possunt, alias cuiuslibet particulari, præcipue patrifamilias licebit se vindicare, si eius Princeps noluerit ius sibi dicere, quod est absurdum. Quocirca solum in casu, in quo bellum reparetur omnino necessarium ad coercendos malefactores, ne nouam iniuriam inferant, poterit illa inferior respublica bellum mouere, quia tunc non in vindictam, & punishmentem iniurie illatæ assumitur, sed in defensionem, quod à iure naturali concessum est. sic Molin. dicta disp. 100. vers. Idem Victor. inquit enim) quando ita necesse esset, vt ab iniuriis inferendis se continerent. Coninch. dub. illo 3. n. 61. Suarez sect. 2. n. 2.

6 Aduerto tamen Pontificem non solum habere ius indicendi bellum, sicut quilibet alius princeps supremus, sed etiam quædam bonum totius Ecclesie id necessarîo expostulat, habet potestatem prohibendi Christianis Principibus, ne bellum gerant, cui præcepto ipsi obedire tenentur. Quod si rebelles sint, & bellum moueant, peccabunt non solum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, quia ius bellandi illis ob bonum publicum ablatum est. sic Suar. disp. 18. de charit. sect. 2. in fine.

PUNCTUM III.

Quæ sit causa iusta, iustusque titulus bellandi.

- 1 Triplex est causa iusta, iustusque titulus belli.
- 2 Iniuria qua bellum honestare potest, debet esse grauissima.
- 3 Enumerantur aliquot iniuria bellum honestantes.
- 4 Quid de impediendis mercaturam, venationem, piscationem in suo regno. Affirmatur non esse causam iustam belli, nisi ibi debitum sit.
- 5 Ob solum iniuriam impediendam, reparandam, vel vindicandam bellum moueri potest.
- 6 Aduersus occidentes innocentes, & impediendes Evangelij prædicationem bellum moueri potest.
- 7 Ob idololatriam, infidelitatem, & alia peccata contra naturam impedienda, bellum moueri potest.
- 8 Quomodo tibi debet constare de iusta causa bellandi, respondetur remissè. Requiritur tamen, vt claris probationibus possidentem conuincere possis ad te regnum pertinere.
- 9 An ex utraque parte possit dari iustus titulus bellandi? Proposuit ratio dubitandi.
- 10 Resoluitur per se, & secta ignorantia dari non posse.
- 11 Satisfit rationibus contrariis n. 9. adductis.
- 12 Ad honestandum bellum iniuria materialis sufficit.
- 13 An oblata ab aduersario satisfactione sufficiens, debent ab illo desistere. Distinguit Caietanus de satisfactione ante bellum inceptum, vel post.
- 14 Non approbatur eius distinctio sed quocunque tempore offeratur satisfactio plena, debet ab illo desistere.
- 15 Sed quid dicendum, quando pars rebellis digna est morte ob iniuriam illatam? Probabilis est non esse obligationem accipiendi satisfactionem aliam.
- 16 Hoc verum est spectato iustitia rigore, at ex charitate sapè erit obligatio.
- 17 Stante iusta causa bellandi, potest bellum iniuste fieri, si adit minima spes victoria, & parum utilitatis ex bello speretur.
- 18 Si damna, quæ ex bello sequuntur, praualeant utilitati quæ ex victoria speratur, illicitum est bellum. Item si religio Christiana minuenda est, & heretici potentiores futuri.

1 Causa iusta, iustusque titulus bellandi triplex est. Iniuriam imminuentem impedire, illatam retinere, & illam vindicare. sic D. Augustinus relatus. in capite Dominus 23. questione prima. & ex illo D. Thomas ab omnibus receptus, secunda secunda, questione 40. articulo primo. Titulus primus & secundus belli est clarissimus. Nam quilibet respublica ius habet se defendendi, in qua defensione continetur iniuriam imminuentem impedire, & sibi factam reparare; nam dum iniuriata

In iurians non repara in iuriam, continuat. Potest ergo respubli- ca titulo defensionis propriae hanc reparationem procurare bello, si ad id necessarium est; quia procurans hanc reparationem, a continuatione iniuriae se defendit. Titulus autem tertius etiam est sufficiens, ut probauit in puncto precedenti, cum in nullo alio, nisi in republica offensa possit resistere potestas vindicandi iniurias factas ab alia republica superiore non habente. Neque obstat eandem rempublicam, vel supremum Principem esse iudicem simul & vindicem propriae iniuriae, quod videtur inconueniens ob probabile periculum excessus. Non inquam obstat, quia respubli- ca vel supremus Princeps non proprio consilio, sed communi sui regni ducitur in hac vindicta, & non tam propriam, quam communem causam agit; secus vero contingit in priuato, ob idque non versatur tantum periculum excessus. Adde, persona priuata potest manu sui superioris se satisfacere. Quod si aliquando superior noluit ius illi dicere, per accidens est, & patienter debet tolerare. At republica suprema, cum superiorem non habeat, ipsa sui ipsius debet esse vindex.

Qualis autem debeat esse iniuria, quae bellum honestate potest? Constat apud omnes debere esse grauissimam; Nam cum in bello nocentibus, & innocentibus plura mala, & pericula quam mortis, tum deaestimationis bonorum fortunae contingant, merito grauem causam expostulant: sicut enim pro leui delicto, non licet iudici malefactorem mortis pena punire, ita non licet bellum, quae grauissima poena est, inferre. Sed pro mensura peccati debet esse & plagarum modus. Deut. 25. sic ex communi sententia docet Victor. de iure belli, num. 14. Coninch. disp. 31. dub. 2. num. 51. Mol. tract. 2. de iurisdictione 102. vers. illud est. Suar. disp. 31. sect. 4. num. 2. Valen. 2. disp. 3. q. 16. p. 2. vers. tertio: ubi inquit, Ad bellum iuste inferendum, non sufficit qualicumque iniuria, sed quae vel absolutè, vel ob aliquas circumstantias sit vel maior, vel certe non minor, quam damna, quae solent bellum asserere.

Aduerso tamen cum Suar. aliquando leuem apparere iniuriam, quae spei atis omnibus circumstantiis grauis est, quia viam aperit grauioribus malis, sic non est reputanda leuis iniuria occupatio vniuersi oppidi; illiusque deaestatio, quia est grauis domini coarctatio. Quapropter Mol. disp. 140. Coninch. n. 52. Valen. puncto 2. vers. extra controversiam. Bonac. disp. 2. de resist. q. 4. ubi. 2. in fine. & alij referunt iniurias, ob quas bellum iudici potest: primo iniusta aggressio reipublicae. Secundo, Rebelle subditorum. Tertio, Publica in Principem contumelia, vel in sibi subditis, quia est illorum custos, & defensor. Quarto, occupatio iniqua alienius ciuitatis: Quinto, violatio foederis inter in re magni momenti. Sexto, denegatio eorum, quae iure gentium omnibus videtur licere, qualis est transitus necessarius per alienas terras, hinc enim si abique causa iusta negetur, praebet sufficientem causam bellandi. Sic Mol. Victor. Valen. & Bonac. supra. & probat manifestè Augustin. in cap. normandum 22. q. 2. Et illo loci Num. 21. ubi filij Israel aduersus regem Amorreorum mouerunt bella, quia eis transitus innoxius denegatus fuit, qui iure humanae societatis acquilissimo patere debebat. Debent tamen transirentes omnem securitatem facere; alias iuste illis poterit denegari: qua ratione sepe amaris denegatur, quia sepe semper periculum timeatur, vt bene dixit Coninch. disp. 31. dub. 2. n. 51.

Hanc causam extendit Victor. 2. p. de Indis insularis in principibus comprehendat, si aliqua republica, v. g. India, vel Venetia, non permitat ciues alterius reipublicae ibi peregrinari, mercatum exercere, per flumina illius religionis nauigare, piscari, mineralia effodere, gemmas, & aurum extrahere, praecipuae, si haec aliis exteris concessa sint, quia iure gentium haec omnia videntur debere. At haec extensio admittenda non est: cum nullo iure probari possit tale commercium cuiuslibet extero debere, praecipue cum illa republica grauissimas causas habere possit denegandi exteris id quo indigent domesticis, sic latè Mol. tract. 2. disp. 105. vers. at nobis contrariam. Coninch. disp. 31. dub. 2. num. 52. maxime cum ex tali commercio sepe damna propriis, ciuibus proueniant. Adde si aliquibus ex suis subditis ob aliquam causam in aliorum libertatem potest respubli- ca commercium, & nauigationem piscationem, & alia eiusmodi interdiceret, cur non poterit exteris, quibus praestitit, respubli- cae non incumbit? Resistat ergo, vt solum bellum inferri possit, cum ius debitum violatur. Pro hac ergo violatione impedienda, reparanda, & vindicanda bellum moueri potest non solum aduersus praecipuos offensores, sed etiam aduersus eorum fautores, defensores, & receptores, quia haec ratione ipsi iniuriosi sunt, sic Mol. tract. 2. de iust. dispensatione 104. vers. quarta, & quinta. Valen. puncto 2. vers. qual. quarto, ex sexto. Coninch. num. 14. & 25. & 53. Bonac. disp. 2. de resist. quest. ubi. p. ubi. num. 6. & alij.

Dixi causam iustam belli esse iniuriam impediendam, reparandam, vel vindicandam, vt inde colligatur ob nullam aliam causam bellum moueri posse, quia bellum est actus iustitiae, quo bellans intendit ius suum illatum seruare. Ergo vbi nullum ius laeditur, nulla est occasio bellandi, sic supponunt Doctores relati. Mol. disp. 104. & 105. Bonac. supra. Coninch. disp. 31. dub. 2. num. 54. Suar. de charit. disp. 13. sect. 4. artic. numer. 3. & sect. 5. num. 6.

Hinc infero te posse bellum mouere aduersus eos, qui innocentes occidunt, ad idololatriam cogunt, aut alias iniusti-

tias committunt; quia suscipis bellum in defensionem proximi, & nomine illius. sic Mol. disp. 106. conch. Suar. de charit. disp. 13. sect. 5. num. 5. Bonac. disp. 2. de resist. quest. ubi. p. ubi. s. 2. in fine. Eadem ratione mouere bellum potes aduersus eos, qui praedicationem Euangelij impediunt, concionatores iniuriam afficiunt, religionem Christianam blasphemant, quia haec est defensio Christianae fidei, vt late diximus, cum de fide ageremus; & tradit in praesenti Suar. sect. 5. in fine. Bonac. supra.

Secundo, infero ob idololatriam, infidelitatem, & alia peccata contra naturam te non posse bellum suscipere aduersus eos, qui nullo modo tibi subditi sunt sic Bonac. disp. 2. de resist. q. ubi. p. ubi. s. 2. num. 13. Mol. disp. 106. Valen. disp. 1. q. 10. p. 7. Coninch. disp. 31. dub. 2. num. 54. Suar. disp. 13. sect. 5. num. 3. Ratio est manifesta, quia nemo puniri potest, nisi punienti subditus sit, quia puni- tio actus est iurisdictionis, quia est actus vindicativae iustitiae. Subditus autem esse potest vel ratione personae, vel ratione delicti, qui ergo ex persona alteri non subicitur ex ratione delicti subditi illi non potest, nisi delictum contra illum sit, illiusque ius violat; alias quaelibet respubli- ca aduersus aliam mouere bellum continuo posset ob peccata, quae ciues committunt: quod est omnino absurdum. Non enim Deus omnibus potestatem dedit suas iniurias vindicandi. Hinc à fortiori colligitur non esse iustum titulum barbaram gentem debellandi, vt apertiore, & politico modo gubernarent, si eorum vita aliis iniuriola non sit. sic Mol. disp. 105. in fine. Coninch. disp. 31. dub. 2. in fine num. 54. Suar. de charit. disp. 13. sect. 5. numer. 5. Sed vt claris supradicta doctrina innotescat, enodandae sunt aliquot difficultates circa causam iustam belli.

Prima difficultas est, quae ratione tibi consistat de iusto titulo bellandi, vt possis bellum inferre? Cui difficultati pro tenuitate nostri ingenij satisfecimus tract. de conscient. disp. puncto 7. & 8. disp. 3. p. 4. tam de inferente bellum, quam de militibus pugnantibus, quomodo debeant examinare causam belli. Solum aduerso te non posse alium à possessione regni deturbare ex eo, quod credas regnum ad te pertinere, nisi simul valeas claris probationibus conuincere; quia dum possidenti haec non ostenduntur, non tenetur se regno priuare, sed potest se vi aduersus inuadentem tueri. Ergo inuadens non potest illum expellere. Alias bellum non solum materialiter, sed formaliter iustum daretur ex vtraque parte, quod non est admittendum. Quod si probationes clare sint, ipse tamen vel ob ingenij hebetudinem, vel ob passionem, vel quia male consulit, illis non acquiescit, poterit tunc debellare, quia praesumere potes ex malitia procedere; vel ex ignorantia, quae tibi prauidicare non debet sic bene docet Coninch. disp. 31. de char. dub. 2. art. num. 44.

Secunda difficultas est, an dari possit iustus titulus bellandi ex vtraque parte. Videtur inquam, dari posse. Primum saepe oppugnans, & oppugnatus non peccat belligerando; eo quod vterque probabiliter credit sibi regnum pertinere. Ergo ex parte vtriusque est iustus titulus. Secundo, Oppugnans ciuitatem interficere potest innocentes, si alia via non potest illam sublicere, At innocentes possunt se ab oppugnatione defendere. Item condemnatus ad mortem ob delictum falsò probatum potest resistere executioni sententiae. Ergo, Item captiuus ius habet fugiendi, & dominus ius detinendi. Et eadem est ratio de reo in carcerem detrufo, qui ius habet fugiendi, cum tamen iudex habeat ius illum detinendi, & puniendi si fugerit. Datur ergo titulus bellandi iustus ex vtraque parte, iustumque bellum, etiam nulla intercedente ignorantia.

Dicendum tamen est dari non posse per se, & seclusa ignorantia iustum titulum belli ex vtraque parte circa eandem rem: sic supponit ex communi sententia Valen. disp. 3. q. 17. puncto 2. vers. modo certum est. Rationem reddit, quia nulla virtus potest habere actus sibi contrarios, alias secum pugnet, & bonum bono contradiceret. Ergo iustitia, quae tibi praebet titulum iustum possidendi, v. g. ciuitatem, & oppugnandi sibi existentes, non potest tribuere iustum titulum oppugnati sibi contradicendi. Item iustitia vindicativa, quae tibi praebet ius puniendi delinquentem, non potest tribuere ius delinquenti resistendi punitioni.

Neque obstant contraria.

Ad primum; concedo, saepe oppugnatem, & oppugnatam non peccare, quia ex ignorantia inuincibili iuris procedunt. Hoc tamen non probat ex vtraque parte dari iustum titulum, sed ex vna parte dari, & in alia praesumi, & ratione illius praesumptionis potest ille actus ad iustitiam pertinere.

Ad secundum, admitto innocentes oppugnari, quatenus sunt mixti nocentibus, & nequeunt nocentes alia via oppugnari: Et vt sic ipsi non conceditur ius resistendi, conceditur tamen ius fugiendi, quod oppugnatores impedire non possunt, imò potius debent fauere. Similiter delinquenti non conceditur ius resistendi magistratui in executione sententiae: esto concedatur ius fugiendi sententiam, & captiuo conceditur ius fugiendi, non tamen resistendi detentioni, & punitioni quae licet aliquam contrarietatis speciem habeant, verò contraria non sunt, neque dite est inter se pugnant, vt bene aduertit Valen. sup. & Lessius lib. 2. de iust. c. 15. num. 30.

Sed obieciens. Ergo falsò dictum est iniuriam esse vnicam belli causam siquidem ille qui non peccat, tibi iniuriosus non est

Qq 4 quia

DESTRU- ALIAC- TION- I-

quia non est iniustus. Respondeo dupliciter sumi posse iniuriam, aliam formalem, & peccaminosam, aliam materialem & sine peccato contingentem. Ad bellum ergo defensionum, seu reparatum quolibet ex iis sufficit; quia finis huiusmodi belli est ius proprium illatum seruare, & læsum reparare; cui fini parum refert ad actum cum peccato vel sine illo: Si tamen bellum vindictarium sit, id est, ad vindicandam iniuriam factam, hoc fieri nullatenus potest nisi peccaminosa iniuria commissa sit, quia pœna præcipue ita grauis, qualis est belli indictio necessario culpam grauem, quam puniat, supponere debet. Sic Mol. *disp. 102. per totum*. Inter bella, illa est notanda differentia, quod ex bello procedente contra aduersarios inuincibili ignorantia laborantes non potest bellator exigere expensas belli, neque aliquid aliud præter id, super quo bellum mouetur; Secus uero cum culpa committitur, quia ipsi oppugnati nec tenentur ratione rei acceptæ, neque ratione acceptationis. sic Mol. *disp. 102. post med.*

Tertia difficultas est, an oblata ab aduersario sufficienti satisfactione, teneris ab illo desistere?

13 Caietan. *in sum. verbo bellum*, distinguit de oblata satisfactione ante bellum inceptum, vel postquam ceptum est, dicitque te obligatum esse à bello desistere, si ante bellum offeratur ab aduersario sufficienti satisfactio, & damna illata tibi compensentur. Quia tunc bellum non est tibi necessarium sed uoluntarium ac proinde erit illicitum, quia sola necessitas a iure potest. *c. noli. 23. q. 1*. Si uero satisfactio offeratur post bellum inceptum, affirmat Caiet. non esse obligatum satisfactionem acceptare, quia iam aduersarij non sunt in statu satisfaciendi sed satis patienti. Idem reputat probabile Eman. Saa. *in utraque edit. verbo bellum. num. 9.*

14 Dicendum tamen est quocumque tempore ab aduersarijs debita satisfactio offeratur, debere à bello desistere si securè potes, & absque periculo perdendi uictoriam: sic docent ex communi sententia Mol. *disp. 102. in medio vers. belli causa*. Valen. 2. 2. *disp. 3. quest. 16. puncto. 2. vers. hic autem controuersa est* Coninch. *disp. 31. dub. 2. n. 37. Suar. disp. 13. de char. sect. 7. art. n. 3.* & alij apud ipsos. Ratio est, quia bellum solum necessitate, non uoluntate suscipitur ut dixit D. August. *epist. 207. ad Bonifac. comitem* & refertur *in cap. noli. 23. q. 1*. Sed cum debita satisfactio offeratur, cessat omnis necessitas bellandi. Ergo contra iustitiam peccas, si tunc bellum prosequaris. Aduerto tamen sub debita satisfactioe comprehendit, ut non solum tibi reddantur omnia illa quæ tua sunt, sed etiam soluantur expensæ in bello factæ, & pericula & molestiæ quibus te & tuos exposuisti, & iniuria factæ compensentur. Quia etiam ad hæc omnia ius habes, omnia hæc compensari debent priuquam teneris à bello cessare. Insuperque petere potes quidquid in posterum tibi necessarium est, ut securè uiuas, & pacem obineas, quia hic est præcipuus belli scopus. Quæ omnia ipso conflictu, & belli congressu ferè sunt impossibilia, ideoque forè dixit Caiet. nunc aduersarium potius esse in statu satis patienti, quam satisfaciendi, quia uix est possibile offerre tunc satisfactionem, quæ iudicetur præ angustia temporis tunc sufficiens, tum securè sic Doctores supra relati.

15 Sed quid si pars rebellis ob absque ullo periculo possit illam perimere, perit tamen ueniam, & in quantum potest, se tibi submitteat, & iniuriam pecuniarum, tributis, & alijs eiusmodi compensat, & pignora præbet quibus te securum reddit à timore in posterum sumis iniuriæ. Dubium ergo est, an teneris hanc satisfactionem acceptare, & à bello desistere, vel possis bellum mouere, quousque tibi tradantur nocentes iugulandi? Ratio dubitandi est, quia factus es iudex rebellium ob iniuriam acceptam, illisque vindex: sed iudex non tenetur acceptare satisfactionem oblata à delinquentem, sed pro grauitate delicti pœnam illi infligere potest, quæ sibi magis placuerit modò limites iustitiæ non excedat. Ergo sic dicendum est in casu præsentis. Neque ualeat dicere te esse iudicem extraordinarium, & in defectum, quod pars aduersa non habet superiorem. Nam præterquam quod sub hęc est, an debeat iudex extraordinarius, vel ordinarius uocari ratione delicti, & iniuriæ acceptæ: nihilominus eo ipso quod iudex est conuersus in defectum superioris, uideris illius uices habere, & sicut superior non teneretur acceptare satisfactionem illam, sed possit in aliorum exemplum pœnam promeritam nocentibus inferre, sic uideris tu posse, sic spectato iuris rigore affirmat Mol. *tratt. 2. de iust. disp. 102. post. med. vers. dubium est. & seqq. Bannes. 2. 2. q. 40. art. 1. dub. 2. concl. 4. Lorca. disp. 49. num. 6. & disp. 52. num. 3. & disp. 53. num. 12. Et mihi placet hic modus dicendi, quamuis difficilem reputet Coninch. *disp. 31. dub. 2. a. num. 19. & adub. 7. à n. 106.* motus ea præcipue ratione, quia bellum contra non subditos non potest indici ad vindicandam iniuriam, nisi quatenus iniuriatum necessarium est, vel ad reparationem honoris, vel ad futuram securitatem, quia ut dicit August. dicto *cap. nulli bellum*. sine necessitate indici non potest. Aliàs (inquit) obligati essent nocentes se ipsos tradere iugulandos, neque possent vi resistere, neque alius illos defendere. Sed hæc omnia infirma sunt; pugnant enim contra sententiam affirmantem bellum esse actum uindictiue iustitiæ, quod stare non potest, si iniuriæ uindictæ solum essent, quatenus earum uindictio necessaria est ad repara-*

tionem iuris læsi, quia tunc potius commutatum iustitiam, & legalem, quam uindictiue exerces. Vt ergo finem sit, bellum esse iustitiæ uindictiue actum, affirmandum est bellum non solum reparationem sui honoris, & securitatem in futurum intendere posse, sed etiam debitam pœnam iniuriæ infligere, quod ex Adriano notat Valen. 2. 2. *disp. 3. q. 16. p. 3. vers. secundo*. Neque inde fit teneri nocentes se tradere iugulandos; sufficit enim si vi, & armis non resistant, quia ius conseruandi uitam uoluntate naturæ conforme, aliis iuribus præponderat.

16 Aduerto tamen esse spectato iustitiæ rigore non teneris illam satisfactionem admittere, ac spectato iure charitatis sapè teneris: charitas enim postulat se afflictis, & humilitati minuire rigorem, ne in desperationem ueniant, ne uel tor mala contingant, quæ secum trahit bellum: sic Coninch. *dicta disp. 31. dub. 2. n. 26. Mol. disp. 102. circa finem. vers. hinc credo*.

17 Quarta difficultas est, an stante iusta causa bellandi aduersus aliquem illicitè moueas bellum?

Responder. Caiet. 2. 2. q. 96. art. 4. Coninch. *disp. 31. dub. 4. n. 77.* illicitè moueri, si minima subit ipse uictoria: quia tunc temeritatis argueris, & iniurius tuis existes, cum eos periculis grauis finis exponas ob exiguum utilitatem. Cæterum, ut bene dicit Suar. *disp. 33. de charit. sect. 4. in fine*. omnia pensanda sunt, & uidentur, an ipse uictoriæ præualeat, damnis, quæ timeantur: nam si ipse præualeat, tenentur bellum potest minus, cessandum à bello, inquam, aggressiuo; secus à defensiono, quia hoc cum aliquo spe uictoriæ tentandum est, quia necessitas, non uoluntas est. Ex quo fit uerum non esse, quod Caiet. affirmat, requiri morale certitudinem uictoriæ, ut bellum possit indici, quia solum probabilis ipse uictoria potest præualeat damnis, quæ ab aduersarijs timeantur. Item quia bono republicæ maxime expedire potest, ut inimici intelligant te non esse pusillanimum, & timidum, led forti animo, audacem, periculæ contemneris. Denique ratio licet Regi minus potenti bellum potentiori indiceris, si moralis certitudo uictoriæ necessaria esset, cum hæc à minore potentiori nunquam haberi possit.

18 Ex alijs autem capitibus potest bellum illicitum esse, & contra iustitiam itane iusta causa bellandi. Primò erit illicitum, & contra iustitiam, si damna, quæ ex bello sequuntur, propriæ republicæ præualeant utilitati uictoriæ speratæ, quia Princeps in suis communibus actionibus tenetur prouidere potius bono sue republicæ, quam proprio. A republica enim accipit potestatem gubernandi non pro suo libito, & uoluntate, sed pro bono ipsius republicæ: quod si contrafaciat, & contempnat utilitate republicæ, propriæ acquirat, non Rex, sed tyrannus erit. sic Mol. *disp. 102. in fine. Suar. de char. disp. 13. sect. 4. num. 8.* Secundò, illicitum erit bellum, & contra charitatem debitam bono communi, si eadæ inde religionem Christianam minuendam esse, & hostes Ecclesiæ potentiores futuros, & fortè nostra inuadent, & occupantur, tunc, inquam, Princeps Christianus læsus suis commodis cedere debet, ut bonum commune religionis non ita grauitè preat, ad quod præstandum compelli potest à Pontifice, etiam sublatò iure bellandi: Sic Victor. *de iure belli. n. 33.* Coninch. *disp. 31. dub. 4. num. 72.* Suar. *disp. 13. de charit. 1. sect. 4. n. 8.* Valen. 2. 2. *disp. 3. quest. 16. puncto. 2. vers. octauo certum est.* Mol. *tratt. 2. de iust. disp. 107. vers. rectè aduonem.* Tertiò, illicitum esse potest bellum, & contra charitatem debitam, si ob leue tui commodum grauisissima mala republicæ aduersæ inferres, præcipue si ipsa pro uiribus tibi satisfaciatur. Suar. *supra*.

PUNCTUM IV.

Qui modus seruandus sit in bello, ut licitè fiat.

- 1 Ante bellum competit Principi examinare iustam causam bellandi, non autem ducibus, & militibus.
- 2 Ea licent, principi, ducibus, & militibus in bello, & post bellum, quæ necessaria sunt ad finem belli consequendum.
- 3 Duce, & milites ex mandato Principis debent procedere, aliter contra iustitiam peccabunt cum obligatione restituendi.
- 4 In bello licitum est insidiis, & stratagemasibus uti, nisi fidem aduersus illis non utendi.
- 5 Nocentes hostes licet bellanti occidere.
- 6 Non tamen decet Christianam pietatem multos, etsi dignos morte occidere.
- 7 Innocentes directè occidi non possunt, bene tamen indirectè.
- 8 Proponitur quadam obreccio probans innocentes directè occidi posse. Et sic illi satis.
- 9 Probatur innocentes posse indirectè occidi.
- 10 Explicatur, qui reputentur innocentes, quos non potest bellator uita directè priuare.
- 11 Licitum est libertate priuare hostes, & in seruitutem redigere.
- 12 Ab hoc iure exceptiuntur Christiani capti ab alijs Christianis, nisi fuerint à fide apostata.
- 13 Innocentes optime possunt in seruitutem redigi, si res publica digna est hac pœna.
- 14 An capti bello iusto possint fugere, & possit eos ad fugam inuare proponitur.